

Helene Bergs tale ved det Internationale Kvinderaads Møde i Haag

Taler

Helene Berg
Kvindesagsforkæmper

Sted

Haag, Nederlandene

Tvungen Samfundstjeneste for Kvinder

Da jeg fik Opfordring til at tale ved dette Møde, sagde man mig, at Spørgsmaalet om *Tvungen Samfundstjeneste for Kvinder* aldrig før var bleven diskuteret i det Internationale Kvinderaad, og at dette Møde blot skulde tjene som en foreløbig Forklaring, hvor hver af Talerne skulde fremsætte sine personlige Anskuelser eller sit Nationalraads, hvis dette allerede havde vedtaget nogen Resolution angaaende denne Sag.

Til at begynde med maa jeg sige, at Spørgsmaalet om Tvungen Samfundstjeneste for Kvinder endnu ikke er bleven diskuteret i det Danske Nationalraad. Derfor kan jeg ikke ved dette Møde fremsætte vort Nationalraads Anskuelser.

Problemet er imidlertid bleven taget op af en af de Foreninger, som er repræsenteret i Nationalraadet, nemlig: „Dansk Kvindesamfund”. Men endskønt denne Forening har nedsat et Udvalg til at arbejde med det, og endskønt det er bleven diskuteret en Del i den senere Tid ved nogle offentlige Møder og i det Danske Kvindeblad: „Kvinden og Samfundet”, saa er Diskussionen dog endnu i den Grad paa et Begynderstadium, og Meningerne derom saa delte, at jeg heller ikke kan give en Fremstilling af „Dansk Kvindesamfund”s Anskuelser derom. Jeg kan kun oplyse, at omend Diskussionen i mit Land har behandlet forskellige Sider af Sagen, samler den sig dog i Øjeblikket stærkest om den Side deraf, som angaar *Kvindens Uddannelse til en Moders og Husmoders Gerning*.

Tvungen Samfundstjeneste for Kvinder - lad mig for et Øjeblik se bort fra tvungen eller ikke tvungen og i al Almindelighed undersøge Spørgsmaalet om

Kvindens Samfundstjeneste.

Kvindens Samfundstjeneste - hvad er det?

Er det Barmhjertighedsgerninger? Ja, det er, men det er meget mere.

I tidligere Tider var Barmhjertighedsgerninger det eneste Felt for Kvindens Samfundstjeneste.

I Filantropiens Historie straalere Kvindens Navne og Kvindens Gerninger med stærkere Glans end Mænds, tør jeg nok sige; og desuden har Skarer af Kvinder arbejdet i det stille og skjulte, Dag for Dag hengivet deres Liv i Samfundets laveste og mørkeste Steder.

Men Barmhjertighed er ikke længere Svaret paa de Nødskrig, som bestandig lyder mod os fra Samfundets Dyb. Nu er vi naaet frem til den Erkendelse, at der maa andet og mere til end Barmhjertighedsgerninger.

Vi ved nu, at Fattigdommen ikke alene kan blive lindret, men at den kan og maa *blive afskaffet*.

Vi ved nu, at det ikke er nok at straffe de saakaldte Forbrydere, men at *selve Fængselssystemet* maa reformeres fra dets inderste Grundprincipper.

Vi ved nu, at de, som lever i de store Byers Slummer, ikke blot skal besøges og trøstes der, hvor de bor; men at Slummerne selv skal *jævnes med Jorden*, og at sunde og skønne Menneskeboliger skal bygges op i deres Sted.

Og saa videre.

Det er Reformer, der skal til. Det er *en Rekonstruktion* af Samfundet, der er nødvendig.

Og som Barmhjertighedsgerninger ikke længere er Svaret paa Samfundsonderne, saaledes er Barmhjertighedsgerninger heller ikke længere det eneste Felt for Kvindens Samfundstjeneste.

Hun kaldes nu ud til større Opgaver og tungere Ansvar, og hvad der nu kræves af hende, er andet og mere end Opofrelse; endskønt Opofrelse endnu kræves og

altid vil blive krævet af hende.

Naar vi behandler Spørgsmaalet om Kvindens Samfundstjeneste, maa vi se det i Lyset af den Kendsgerning, at Hovedformalet for al Kvindebevægelse Verden over mere og mere bliver: politisk Valgret og Valgbarhed.

Efterhaanden som Kvinderne naar frem til dette Maal, vil Omraadet for deres Samfundstjeneste blive mægtigt udvidet.

Allerede sidder der Kvinder i de kommunale Raad i flere Lande, og den Tid er nær, da Kvinderne i Kraft af deres politiske Stemmeret ikke blot skal være med til at vælge dem, der styrer og leder Nationerne, men da ogsaa Kvinder vil blive valgt ind i de forskellige Landes Parlamenter og Regeringer, og det som den selvfølgerligste Ting af Verden.

- Saaledes er Omraadet for Kvindens Samfundstjeneste ved at blive udvidet, indtil det til sidst vil naa de yderste Grænser af vort sociale Liv.

Men efterhaanden som Grænserne for Kvindens Samfundsrettigheder flyttes længere ud, vokser hendes Ansvar, og mangfoldiggøres de Krav, der stilles til hende. Hun kan ikke uden Forberedelse gøre Fyldest i Samfundets Tjeneste - hverken i det kommunale eller i det politiske Liv, hverken i socialt Reformarbejde eller i filantropisk Virksomhed (saadan som Filantropi i vore Dage maa forstaas).

Forberedelse. Paa hvilken Maade og i hvilken Udstrækning?

I Almindelighed taget vil det naturligvis altid være saaledes, at jo bedre Mennesket er, Kvinde eller Mand, - jo mere intelligent, jo mere kundskabsrig, jo mere vis; og jo større Personligheden er - jo renere, jo mindre egoistisk, jo mere aandeligt udviklet, jo bedre vil han eller hun være i Stand til at tjene Samfundet.

Nu kan vi ikke have bestemte Skoler, hvor Kvinder og Mænd lærer at blive gode, vise og selvopofrende Samfundsborgere.

Jeg siger: vi kan ikke.

Jeg ved for Resten ikke. Maaske burde jeg ikke sige: *vi kan ikke.*

Men i hvert Fald har vi ikke saadanne Skoler. Hvem ved, hvad Fremtiden kan skabe.

Imidlertid *bør der, saa snart der er Tale om bestemt socialt Arbejde, kræves en bestemt Uddannelse og Træning i Skoler, som er oprettet med det Formaal.*

Her kommer de sociale Skoler for Kvinder ind som et nødvendigt Led. (Der burde forøvrigt ogsaa være sociale Skoler for Mænd.)

I flere Lande er der allerede oprettet sociale Skoler for Kvinder, og jeg haaber, at saadanne Skoler maa vokse frem i alle Lande i de nærmeste Aar - saa hurtigt som muligt, og saa mange som muligt, for de tiltrænges i højeste Grad.

Sociale Skoler er noget nyt i Nutidens sociale Arbejde; men det bør fremhæves, at der i de engelske og amerikanske Settlements er bleven givet megen Uddannelse og Træning til socialt Arbejde, *ogsaa til Kvinder.*

Kan nu den Samfundstjeneste, som jeg har givet en Antydning af, *kan den være tvungen*, og kan Uddannelsen til den være tvungen?

Nej, denne Samfundstjeneste kan ikke være tvungen; men *hvis den vælges*, bør Uddannelsen til den være tvungen.

Lad mig nærmere forklare, hvad jeg mener: Kaldet til en Kvinde til at give sit Liv til socialt Arbejde maa komme *indefra*. Hendes Evner maa bestemt pege i den Retning. Ved Tvang udefra kan hun aldrig blive en ægte social Arbejder. Men hvis hun vælger at tage socialt Arbejde op, maa hun og andre ikke mene, at det er tilstrækkeligt, at hun har en god Vilje og Lysten. En bestemt Uddannelse og Træning maa ogsaa være en absolut Betingelse.

Lige saa selvfølgelig og ikke mindre vigtig end i de Tilfælde, hvor man vælger at tage Arbejdet op i Samfundets Tjeneste som Lærer, Læge eller Sagfører.

Her kommer Tvangen ind. *Uddannelsen og Træningen for dem, der vil tjene Samfundet som sociale Arbejdere, bør være tvungen.*

Og denne Uddannelse og Træning bør være *praktisk saa vel som teoretisk.*

Stat og Kommune burde her gaa i Spidsen og ikke antage nogen, *hverken*

Kvinde eller Mand, til Tjeneste i nogen statslig eller kommunal Institution, eller i nogen Art af offentligt socialt Arbejde, uden en bestemt forudgaaende *teoretisk og praktisk* (især praktisk) Uddannelse og Træning.

Om dette Krav blev stillet og gennemført, vilde meget komme til at se anderledes og bedre ud i vort Samfund.

Hvad jeg hidtil har sagt, angaar det Arbejde, de Opgaver, som hører til Kvindens Tjeneste *udenfor* Hjemmet.

Er hendes Arbejde *i* Hjemmet da ikke ogsaa Samfundstjeneste? *Jo det er.*

Mon De kan være enig med mig, naar jeg kalder Kvindens Arbejde i Hjemmet som Moder og Husmoder: Samfundstjeneste?

Enten De kan eller ikke, føler jeg mig overbevist om, at indtil Kvindens Arbejde i Hjemmet bliver forstaaet i dets dybe Forbindelse med Livet i Samfundet, og indtil det bliver anerkendt som Samfundstjeneste af højeste Art, indtil da er det undervurderet. Af Mænd? Ja, og af Kvinder med.

Og indtil det bliver almindelig erkendt, at Kvindens Liv og Arbejde som Moder og Husmoder behøver og kræver en særlig Uddannelse og Træning, indtil da vil de dybeste sociale Onder ikke blive bragt ud af Verden, trods alle andre Reformere og Forsøg paa at forbedre Samfundet.

Hidtil har vi været altfor tilbøjelige til at tænke, at Kvinden var født med de nødvendige Betingelser for sit Kald som Moder og Husmoder; men i den senere Tid har vi begyndt at se Kvindens Opgaver i Hjemmet i et nyt Lys, og hidtil ukendte Krav begynder nu at blive stillet i Forbindelse dermed.

- I Forbigaaende kunde jeg have Lyst til at pege paa en interessant og mærkelig Kendsgerning: Et af de hyppigste og tilsyneladende vægtigste Argumenter imod Kvindens samfundsborgerlige Rettigheder er dette, at hendes Deltagelse i det offentlige Livs Sager vilde drage hende bort fra Hjemmet, fra hendes særlige Pligter som Kvinde.

Men hvad ser vi?

Lige imod dette rent teoretiske Argument imod Kvindens Samfundsrettigheder opdager vi, at Hjemmet har *vundet* ved Kvindens videre Udsyn og mere almenmenneskelige Opdragelse og Udvikling. Gennem sine Bestræbelser og sin Kamp for Borgerret og for sin Ret til at leve et fuldt Menneskeliv, er hun ved at vinde en dybere Forstaaelse af sine Pligter som Kvinde, en finere Følelse af sit Ansvar overfor Hjemmet, en klarere Opfattelse af hvor omfattende og mangesidet og betydningsfuldt hendes Moderkald er.

Jo mere hun selv lærte om Livet udenfor Hjemmet, jo dybere forstod hun, hvor meget der kunde blive krævet af dem, der gik ud fra hendes Skød og hendes Arne; hvor stærke og rene og vel udrustede de maatte være for at komme vel igennem Livet.

Maa vi ikke erkende, at dette virkelig er saadan, naar vi ser paa den Kendsgerning, at det er de saakaldte emanciperede Kvinder, der rejser Kravet om en særlig Uddannelse for Mødre?

Og begynder vi ikke, om end meget langsomt, at erkende, at dette Moder-Problem ikke blot er en privat og en personlig Sag, men at det i Sandhed ogsaa er et socialt Spørgsmaal af den allerdybeste Betydning?

- Lad mig da vove at sige det rent ud:

Kvindens Uddannelse og Træning til en Moders og Husmoders Gerning bør være tvungen.

Nu beder jeg Dem om ikke straks at afvise denne Tanke, selv om den maaske ved første Øjekast synes at være rent teoretisk og ganske umulig at virkeliggøre.

Der er desværre ikke Tid her til grundigt at uddybe Emnet; jeg kan ved denne Lejlighed kun løseligt berøre det og give nogle faa Vink; men dette Problem trænger sig frem netop nu i forskellige Lande med stor Kraft; det kræver af os, at vi uden forudfattede Meninger og forældede Anskuelser tager det op til grundig Overvejelse og ikke altfor hurtigt eller let bliver færdig med vor Dom.

For at faa dette store Spørgsmaal stillet i det rette Lys, og for at finde det rigtige Svar - det Svar, som vil tjene Menneskeheden bedst - maa vi prøve paa at se det i dets mangfoldige Sammenhæng med visse Samfundstilstande.

Hvor mange af de sociale Ulykker, som vi bryder vore Hjærner for at forstaa og afhjælpe, kan ikke spores tilbage til det tragiske Udgangspunkt: et daarligt Hjem, en uvidende Moder?

Hvor mange af de ynkværdige og ulykkelige Væsner, som vi møder i vore Fængsler, i vore Arbejdsanstalter, i vore Sindssygeanstalter og i vore Hospitaler, blandt vore Drankere og vore Prostituerede, blandt alle dem overhovedet, som falder ind under Betegnelsen: vantrevne og defekte, legemlig eller sjælelig, eller baade legemlig og sjælelig - om hvor mange af disse maa det ikke siges, at Begyndelsespunktet til deres Livs Tragedie var: Uvidenhed hos deres Moder. For mange af dem gælder det, at deres Livs Tragedie begyndte endog *før de blev født*.

Naturligvis er Uvidenhed ikke den eneste Ting, som er i Vejen med Mødrene. Men om det end ikke er den eneste Ting, saa er det dog en overordentlig væsentlig Ting. Og det maa vel erindres, at Viden ikke alene udrydder Uvidenhed. Sand og dyb Viden har ogsaa en Tendens, i hvert Fald, til at udrydde mange andre Onder: Tomhed, Forfængelighed, Udvorteshed. Til at vække Alvor, Energi, Intelligens. Til at give Evne til at gennemskue Tingenes ydre Form og vurdere dem efter deres sande Indhold.

Saadan sand og dyb Viden skulde gives til Mødrene.

Jeg ved vel at dette er et højt Ideal at fremsætte. Men jeg ved ogsaa, at det ikke er et uopnaaeligt Ideal.

Er der overhovedet noget Ideal, som er uopnaaeligt? Kan den menneskelige Hjerne forme noget som helst Ideal, der ikke har sin korresponderende Virkelighed et eller andet Sted i Tilværelsen? Kan det menneskelige Hjærte nære noget Haab eller nogen Længsel, som ikke en eller anden lykkelig Dag møder sin Opfyldelse?

For at naa Virkeliggørelsen af vore Idealer, selv de højeste, maa vi imidlertid begynde, hvor vi er, og hvad Mødrene angaar begynde med at stræbe at bringe de nødvendige Betingelser til Stede for den unge Kvinde til at opnaa Uddannelse i den mest elementære Moderkundskab: hvordan hun bør behandle sig selv, mens hun gaar med sit Barn, hvordan hun bør behandle Barnet, naar det kommer til Verden, lige fra dets Ernæring og Renlighed til dets Opdragelse og

Karakter-Træning.

Og hvad hendes Opgaver som Husmoder angaar, ikke alene Kundskab om, hvordan et Hjem skal holdes rent, men ogsaa Kendskab til Hygiejnens Love og Betydningen af at lyde disse Love; ikke alene Kundskab om, hvordan Maden skal laves, men ogsaa Kendskab til Næringsmidlernes Sammensætning og til de forskellige Fødevarers Næringsværdi. Ogsaa til den for Hjemmenes Trivsel og Opretholdelse saa betydningsfulde, økonomiske Side.

Og saaledes videre.

Dette store Problem: tvungen Uddannelse til en Moders og Husmoders Gerning - kan imidlertid ikke løses ved private Bestræbelser.

Vi kan ganske vist oprette private Skoler, Institutioner og Vandrekursus, hvor Kvinder, som ønsker det, kan faa Uddannelse og Træning som Mødre og Husmødre; men ad denne Vej kan Problemet ikke *løses*, men kun svagt berøres.

Nej, dette Problem kan kun blive løst, naar det tages op af Staten, som en Opgave af den højeste nationale Betydning.

Det er *et socialt Spørgsmaal*, vi har for os her.

Saa længe denne Moder-Uddannelse kun er frivillig, og kun kan opnaas her og der i privat oprettede Institutioner, saa længe vil det kun være et Mindretal af Kvinder, som vil komme til at nyde godt deraf.

Den store Masse af Kvinder, som nu bliver Mødre uden den mindste Følelse af det umaadelige Ansvar, som er forbunden hermed, uden den fjærneste Kendskab til de mest elementære Ting, som angaar Moderskab og smaa Børn, disse store Masser af unge Kvinder vil kun faa Del i Uddannelsen til en Moders og Husmoders Gerning, naar denne Uddannelse er tvungen.

Og dette gælder ikke alene de unge Kvinder af de fattige og saakaldte „lavere” Klasser, hvis økonomiske Forhold ofte er den store Hindring for deres Uddannelse - i *alle* Retninger; men det gælder lige saa meget de unge Kvinder af de saakaldte „højere” Klasser, som ofte er fuldt saa blottede for alle Betingelser for at blive virkelige Mødre som den fattigste og mest uoplyste Pige.

Tvungen Uddannelse til en Moders og Husmoders Gerning - for *alle* unge Kvinder?

Men alle Kvinder bliver jo ikke Mødre.

Ganske vist, men hvem kan sige, hvilke der bliver og hvilke ikke?

Og selv for dem, der ikke faar Børn selv, kan *den* Uddannelse og Træning, her er Tale om, blive til den største Nytte.

Der er meget faa Kvinder, som ikke i en eller anden Periode af deres Liv bliver stillet foran Opgaver, hvor Moderkundskab vilde sætte dem i Stand til at hjælpe deres Medmennesker og vilde gøre dem til værdifuldere Samfundsmedlemmer.

Uddannelse og Træning til en Moders og Husmoders Gerning vilde ogsaa være en god Forberedelse til en hvilken som helst Art af Samfundstjeneste; ogsaa en god Forberedelse til Kvinders Tjeneste i det kommunale og i det politiske Liv.

Moder og Husmoder! Tæt sammenhørende, det er sandt. Men alligevel, hvor meget mere dyrebart det ene end det andet! Og hvor meget mere evigt og uforanderligt!

Kvindens Liv som Husmoder undergaar bestandig Forandringer. Netop nu i vor Tid er Kvindens Husmodergerning ved at blive helt igennem revolutioneret; Husholdningens Byrder vil mere og mere blive taget fra Kvindens Skuldre at de utallige vidunderlige Opfindelser, som efterhaanden fuldstændig Vil forandre den materielle Side af det menneskelige Liv - og *vil simplificere det.*

Men Moderskabets Byrde vil altid ligge paa Kvindens Skuldre, og paa hendes Hjærte.

Ingen Maskine kan nogen Sinde tage den bort.

Ingen Opfindelse kan nogen Sinde forandre det Livets underfulde og hellige Mysterium: Moder og Barn.

Og jo mere *virkelig* civiliseret og kultiveret og emanciperet Kvinden bliver, jo tættere vil hun favne sit Barn i sine Arme; jo mindre villig vil hun blive til at lade nogen fremmed bære hendes Moderskabs dyrebare Byrder; jo mere ivrigt og energisk vil hun stræbe at udruste sig til sit hellige Kald.

Kvindeemancipation betyder ikke Emancipation fra Modersind eller Modergerninger, men den betyder Emancipation fra Udadvendthed, Forfængelighed og Uvidenhed - disse de største Fjender af sandt Moderskab, og disse den moderne Kvindes værste Skødesynder.

Tvungen Moder-Uddannelse og Moder-Træning - kun ad Lovgivningens Vej, kun taget op som en Statssag kan Problemet *løses*.

Men er det muligt? Vilde det kunne betale sig? Ak, mange af de Millioner og Millioner, som enhver Nation nu giver ud for at standse den mørke og dybe Flod af menneskelig Nedværdigelse, Elendighed og Ødelæggelse, som skyller hen over hvert eneste Land, kunde anvendes til mere Nytte og med større Vinding, om de blev givet ud *ved Udspringet af Floden* - til at forebygge i Stedet for i de alt for ofte forgæves Forsøg paa at helbrede.

Og vil vi forebygge, maa vi begynde med Mødrene.

Kilde

"Kvinden og samfundet" nr. 14, 1913, s. 10-12, Kvinfos kvindearkiv.

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/helene-bergs-tale-ved-det-internationale-kvinderaads-moede-i-haag-1913>